

Pasivní věcná legitimace a rozsudek pro uznání

Zkoumání pasivní věcné legitimace žalovaného nepatří mezi předpoklady pro vydání rozsudku pro uznání a nejde ani o věc, v níž nelze uzavřít smír. Otázka pasivní věcné legitimace je hmotněprávním institutem, nikoliv podmínkou řízení.

(Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky sp.zn. 32 Cdo 2837/2007, ze dne 17.1.2008)

Nejvyšší soud České republiky rozhodl v právní věci žalobkyně Č. k. p., zastoupená advokátem, proti žalovanému P. H., zastoupenému advokátem, o zaplacení 136.372,- Kč s příslušenstvím, vedené u Okresního soudu v Děčíně pod sp. zn. 20 C 98/2002, o dovolání žalobkyně proti rozsudku Krajského soudu v Ústí nad Labem - pobočky v Liberci ze dne 13. června 2005, č. j. 30 Co 111/2005 - 142, tak, že rozsudek Krajského soudu v Ústí nad Labem - pobočky v Liberci ze dne 13. června 2005, č. j. 30 Co 111/2005 - 142 a rozsudek Okresního soudu v Děčíně ze dne 16. září 2004, č. j. 20 C 98/2002 - 116, se zrušují a věc se vrací soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

Z odůvodnění :

Okresní soud v Děčíně rozsudkem ze dne 16. září 2004, č. j. 20 C 98/2002-116, zamítl žalobu, kterou se žalobkyně domáhala po žalovaném zaplacení částky 136.372,- Kč s příslušenstvím (výrok I.). Ve výrocích II. a III. rozhodl soud o nákladech řízení. Soud prvního stupně rozhodoval ve věci opakovaně, poté co byl jeho dřívější rozsudek ze dne 15. října 2002, č. j. 20 C 98/2002-74, zrušen usnesením Krajského soudu v Ústí nad Labem - pobočky v Liberci ze dne 26. dubna 2004, č. j. 30 Co 60/2004-90, ve kterém odvolací soud zavázal soud prvního stupně právním názorem ohledně výkladu ustanovení § 24 odst. 2 písm. b) a § 4 zákona č. [168/1999](#) Sb., ve znění zákona č. [307/1999](#) Sb., o pojištění odpovědnosti za škodu způsobenou provozem vozidla a o změně některých souvisejících zákonů (dále jen „zákon č. [168/1999](#) Sb.“). Odvolací soud ve zrušovacím usnesení vyslovil právní názor, že osobou bez pojištění odpovědnosti ve smyslu zákona č. [168/1999](#) Sb., po které by žalobkyně mohla uplatňovat náhradu toho, co za ni plnila, je u tuzemského vozidla vlastník nebo spoluvlastník vozidla, který nerespektoval zákonnou povinnost uzavřít pojistnou smlouvu. Odvolací soud dále ve zrušovacím usnesení zavázal soud prvního stupně k doplnění dokazování ohledně toho, zda žalovaný byl provozovatelem předmětného vozidla a zda byl tedy povinen uzavřít smlouvu o pojištění odpovědnosti z provozu vozidla. Odvolací soud dále vyslovil názor, že není vyloučeno, aby žalovaný odpovídal za škodu jako řidič vozidla podle § 420 občanského zákoníku (dále jen „OZ“), v takovém případě by žalobkyně nebyla aktivně věcně legitimována. Soud prvního stupně doplnil dokazování o výslech svědka K. U., který potvrdil, že vozidlo, kterým byla dne 10. srpna 2000 způsobena škoda (a které řídil žalovaný), je jeho vlastnictvím, přičemž tuto skutečnost obě strany prohlásily za nespornou. Soud prvního stupně uzavřel, že žalovaný jako řidič vozidla by mohl být odpovědným podle § 420 OZ, avšak v tomto případě žalobkyně není aktivně věcně legitimována, jelikož její aktivní věcná legitimace je úzce vymezena zákonem č. [168/1999](#) Sb. Soud prvního stupně dále uzavřel, že provozovatelé motorových vozidel podléhají zvláštní odpovědnosti za škodu podle § 427 a násl. OZ, která je proti obecné odpovědnosti za škodu podle § 420 OZ ve vztahu obecného a zvláštního, takže existence zvláštní úpravy má přednost před úpravou obecnou. Soud prvního stupně

konstatoval, že v souvislosti s tím je pak nutno vykládat ustanovení § 24 odst. 2 písm. b) ve spojení s § 24 odst. 7 zákona č. [168/1999](#) Sb. tak, že osobou bez pojištění odpovědnosti může být pouze provozovatel, který byl povinen uzavřít smlouvu o pojištění odpovědnosti z provozu vozidla. Jelikož soud prvního stupně dospěl k závěru, že žalovaný je osobou, která neměla povinnost vozidlo pojistit, protože jako řidič nebyl jeho provozovatelem, není ve sporu ani pasivně věcně legitimován, a proto žalobu zamítl. Bezpředmětné bylo podle soudu prvního stupně rozhodování o části nároku ve výši 43. 419, - Kč rozsudkem pro uznání, i když žalovaný ve svém odvolání do této výše nárok uznal. Protože však podle soudu prvního stupně nebyl ve sporu pasivně věcně legitimován, nemohl soud rozhodnout ani o této části nároku (byť uznaném) proti osobě, které hmotné právo nesvědčí.

Krajský soud v Ústí nad Labem – pobočka v Liberci v záhlaví označeným rozsudkem rozsudek soudu prvního stupně ve věci samé potvrdil (výrok I.). Dále odvolací soud rozhodl o nákladech řízení před soudem prvního stupně (druhá část výroku I.) a nákladech odvolacího řízení (výrok II.). Odvolací soud zkoumal, zda je žalovaný ve smyslu § 24 odst. 2 písm. b) v návaznosti na § 24 odst. 7 zákona č. [168/1999](#) Sb., osobou bez pojištění odpovědnosti, a dospěl k závěru, že osobou bez pojištění odpovědnosti není každá osoba, která škodu způsobila, ať jde o provozovatele či řidiče motorového vozidla, nýbrž pouze ta osoba, která odpovídá za škodu způsobenou provozem vozidla podle objektivního principu dle ustanovení § 427 a § 430 občanského zákoníku. Zákon č. [168/1999](#) Sb. podle odvolacího soudu patří mezi občanskoprávní předpisy, které navazují na úpravu obsaženou v občanském zákoníku týkající se náhrady škody, přitom neobsahuje, na rozdíl od dříve platné právní úpravy, žádnou návaznost na náhradu škody spočívající na principu zavinění. Při uplatnění postěžního práva podle § 24 odst. 7 zákona č. [168/1999](#) Sb. je podle odvolacího soudu vždy třeba vycházet z objektivního principu náhrady škody, tedy z ustanovení § 427 či § 430 OZ. Odvolací soud se ztotožnil se závěrem soudu prvního stupně, že žalobkyně svůj žalobní nárok neuplatnila vůči pasivně věcně legitimovanému vlastníkovi vozidla (odpovídajícímu za škodu podle § 427 OZ), ale vůči žalovanému řidiči vozidla (odpovídajícímu za škodu podle § 420 OZ), proto žalobu jako nedůvodnou v celém rozsahu zamítl. Ohledně části nároku, který ve výši 43. 419, - Kč žalovaný uznal, odvolací soud uzavřel, že rozsudek pro uznání podle § 153a odst. 2 občanského soudního řádu (dále jen „o. s. ř.“) nebylo možné vydat, když v dané věci nebylo možno uzavřít a schválit smír (§ 99 o. s. ř.). Obsah smíru by se podle odvolacího soudu přičil hmotněprávní úpravě obsažené v zákoně č. [168/1999](#) Sb.

Proti rozsudku odvolacího soudu podala žalobkyně včasné dovolání, v němž namítá, že rozsudek odvolacího soudu spočívá na nesprávném právním posouzení věci, a také skutečnost že řízení je postíženo vadou, která mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci, tedy že jsou dány dovolací důvody podle § 241a odst. 2 písm. b) a a) o. s. ř.

Z obsahu dovolání (§ 41 odst. 2 o. s. ř.) vyplývá, že dovolatelka vytýká odvolacímu soudu nesprávný výklad ustanovení § 24 odst. 7 zákona 168/1999 Sb., podle něhož má žalobkyně právo na náhradu plnění ve smyslu tohoto ustanovení, pouze po provozovateli vozidla, který odpovídá za škodu podle § 427 OZ, nikoliv však po řidiči, který by odpovídal podle ustanovení § 420 OZ. Dovolatelka namítá, že v případě odpovědnosti za škodu způsobenou provozem motorového vozidla není v případě odpovědnosti provozovatele podle § 427 OZ vyloučena odpovědnost např. řidiče motorového vozidla za škodu, kterou způsobil porušením právní povinnosti, pokud za škodu odpovídá (s poukazem na rozhodnutí Nejvyššího soudu, publikované ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. R 29/1979). Dovolatelka dále zpochybňuje výklad pojmů „pojištěný“ a „osoba bez pojištění odpovědnosti“ odvolacím soudem, přičemž poukazuje na důvodovou zprávu k zákonu č. [168/1999](#) Sb., v níž zákonodárce předpokládal, že se pojištění bude vztahovat jak na provozovatele či další osoby uvedené v § 427 a násl. OZ, tak i na osoby odpovídající za podmínek § 420 OZ, např. řidiče vozidla. Dovolatelka se dále domnívá, že odvolací soud pochybil, když toho, kdo nesplnil povinnost uzavřít pojistnou smlouvu označil za osobu bez pojištění odpovědnosti, čímž význam tohoto pojmu nepřijatelně zúžil. Dovolatelka se domnívá, že žalovaný je ve sporu pasivně věcně legitimován,

jelikož porušil pravidla silničního provozu a v příčinné souvislosti s uvedeným protiprávním jednáním způsobil škodu na majetku poškozených a zcela nepochybně tudíž odpovídá za škodu podle ustanovení § 420 OZ a současně je osobou bez pojištění odpovědnosti ve smyslu zákona č. [168/1999](#) Sb., bez ohledu na to, komu příslušela povinnost uzavřít pojistnou smlouvu. Dovolatelka rovněž namítá, že řízení je postiženo vadou, která mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci, jelikož se soudy obou stupňů nevypořádaly s částečným uznáním žalobou uplatněného nároku ve výši 43.419,- Kč, když pro nevydání rozsudku pro uznání nebyl podle dovolatelky důvod, neboť při vydání rozsudku pro uznání soud nepřihlíží k výsledkům dokazování (s poukazem na rozsudek Nejvyššího soudu, publikovaný v časopise Soudní judikatura, ročník 2000, č. 6).

Dovolatelka navrhuje, aby Nejvyšší soud napadený rozsudek odvolacího soudu současně s rozsudkem soudu prvního stupně zrušil a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

Žalovaný ve svém vyjádření považuje dovolání za nedůvodné a navrhuje aby je jako takové dovolací soud zamítl.

Nejvyšší soud České republiky jako soud dovolací (§ 10a o. s. ř.), po zjištění, že dovolání bylo podáno oprávněnou osobou zastoupenou advokátem (§ 241 odst. 1 o. s. ř.), ve lhůtě stanovené ustanovením § 240 odst. 1 o. s. ř., dospěl k závěru, že dovolání je přípustné podle ustanovení § 237 odst. 1 písm. b) o. s. ř.

Dovolání je podle citovaného ustanovení přípustné proti rozsudku odvolacího soudu ve věci samé, jímž bylo potvrzeno rozhodnutí soudu prvního stupně, kterým soud prvního stupně rozhodl ve věci samé jinak než v dřívějším rozsudku proto, že byl vázán právním názorem odvolacího soudu, který dřívější rozhodnutí zrušil. Jak již bylo uvedeno výše, byl dřívější rozsudek soudu prvního stupně ze dne 15. října 2002, č. j. 20 C 98/2002-74, kterým bylo žalobnímu návrhu v plném rozsahu vyhověno, zrušen usnesením odvolacího soudu ze dne 26. dubna 2004 č. j. 30 Co 60/2004-90, ve kterém odvolací soud závázal soud prvního stupně právním názorem ohledně výkladu ustanovení § 24 odst. 2 písm. b) a § 4 zákona č. [168/1999](#) Sb. Z obsahu rozhodnutí soudu prvního stupně vyplývá, že mezi novým rozhodnutím soudu prvního stupně a závazným právním názorem soudu, který dřívější rozhodnutí zrušil, je dána příčinná souvislost potud, že právě tento právní názor měl za následek jiné rozhodnutí soudu prvního stupně (srov. rozhodnutí ze dne 29. ledna 1993, sp. zn. 7 Cdo 67/92, uveřejněném v Bulletinu Vrchního soudu v Praze pod č. 16/1993).

Dovolání je důvodné.

Odvolací soud (shodně se soudem prvního stupně) vyšel ze závěru, že žalovaného jako řidiče vozidla, kterým byla způsobena škoda, nelze považovat za osobu ve smyslu § 24 odst. 2 písm. b) v návaznosti na § 24 odst. 7 zákona č. [168/1999](#) Sb., tj. za osobu bez pojištění odpovědnosti. Svůj závěr odůvodnil tím, že osobou bez pojištění odpovědnosti není každá osoba, která škodu způsobila, ať jde o provozovatele či řidiče motorového vozidla, nýbrž pouze ta, která odpovídá za škodu způsobenou provozem vozidla podle objektivního principu dle ustanovení § 427 a § 430 OZ, s tím, že zákon č. [168/1999](#) Sb. jako občanskoprávní předpis neobsahuje žádnou návaznost na náhradu škody spočívající na principu zavinění. Soudy obou stupňů měly za to, že provozovatelé motorových vozidel odpovídají na základě zvláštní odpovědnosti za škodu (§ 427 a násl. OZ), která je oproti obecné odpovědnosti za škodu (ve smyslu ust. § 420 OZ) ve vztahu obecného a zvláštního, kdy existence zvláštní úpravy má přednost před úpravou obecnou. S takovou argumentací se však ztotožnit nelze. Jak vyplývá z rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 27. září 1977, publikovaném ve Sbírce rozhodnutí a sdělení soudů ČSSR pod číslem R 29/1979, „i když za škodu způsobenou provozem motorového vozidla odpovídá provozovatel tohoto dopravního prostředku (§ 427 OZ), není tím vyloučena zároveň odpovědnost např. řidiče motorového vozidla za škodu, kterou způsobil při těžké škodné události poškozenému porušením právní povinnosti (§ 420 OZ), pokud nešlo o případ, kdy tyto osoby samy za

škodu neodpovídají.“ Ustanovení § 427 a násl. OZ o zvláštní odpovědnosti není ve vztahu k obecné odpovědnosti podle § 420 OZ ustanovením speciálním, nýbrž obě skutkové podstaty stojí vedle sebe. Poškozený se tak může domáhat škody vůči provozovateli dopravního prostředku podle § 427 OZ na základě objektivního principu a proti řidiči dopravního prostředku podle § 420 OZ na základě odpovědnosti založené na presumovaném zavinění (srov. též komentář Občanský zákoník, C. H. Beck, autoři Švestka, Jehlička, Škárová, Spáčil a kol., 10. vydání, 2006, str. 735-737).

Pro rozhodnutí odvolacího soudu bylo rozhodující zodpovězení otázky, koho lze považovat za osobu bez pojištění odpovědnosti. Podle § 24 odst. 2 písm. b) zákona č. [168/1999](#) Sb. poskytuje Kancelář, tj. žalobkyně, poškozenému plnění za škodu způsobenou provozem vozidla, za kterou odpovídá osoba bez pojištění odpovědnosti. Za osobu bez pojištění odpovědnosti je pak třeba považovat tu osobu, která za škodu odpovídá, nikoliv pouze osobu, která nesplní povinnost uzavřít pojistnou smlouvu ve smyslu § 4 zákona č. [168/1999](#) Sb. Provozování vozidla bez pojištění odpovědnosti je příslušným správním orgánem sankcionováno podle § 16 zákona, nezávisle na tom, zda je takovým vozidlem způsobena škoda či nikoliv. S přihlédnutím k důvodové zprávě k § 6 zákona č. [168/1999](#) Sb. je pak zřejmé, že úmyslem zákonodárce bylo, aby se pojištění vztahovalo jak na provozovatele a další osoby odpovídající podle § 427 a násl. OZ, tak i na osoby odpovídající za podmínek ustanovení § 420 OZ, např. řidiče vozidla. Za osobu bez pojištění odpovědnosti je tedy nutno považovat toho, kdo odpovídá za škodu způsobenou provozem takového vozidla, u něž nebyla uzavřena pojistná smlouva ve smyslu § 4 zákona č. [168/1999](#) Sb.

Otázku aktivní věcné legitimace žalobkyně odvolací soud v dovoláním napadeném rozsudku výslovně neřešil, na rozdíl od usnesení odvolacího soudu ze dne 26. dubna 2004, č. j. 30 Co 60/2004-90, kterým byl původní rozsudek soudu prvního stupně zrušen, v němž odvolací soud vyslovil právní názor, že aktivní věcná legitimace žalobkyně není ve sporu dána. Přesto je zřejmé, že tento právní názor byl pro posouzení věci v dalším řízení určující. K otázce aktivní věcné legitimace žalobkyně je třeba uvést, že ustanovení § 24 odst. 7 zákona č. [168/1999](#) Sb. (ve znění účinném ke dni 10. 8. 2000, t. j. ke dni škodné události) dává žalobkyni právo na náhradu toho, co za žalovaného plnila proti tomu, kdo odpovídá za škodu podle odstavce 2 písm. a) a b) zákona č. [168/1999](#) Sb. Předmětné ustanovení (před jeho doplněním zákonem č. [377/2005](#) Sb.) je třeba vykládat tak, že Kancelář má právo postihu proti každému, kdo za škodu odpovídá a za koho plnila. Bylo by proti smyslu daného ustanovení, kdyby postih nebyl možný proti osobě, která za škodu odpovídá na základě zavinění. Opačný výklad by možnost postihu nepřiměřeně zúžil, pokud by mohlo být postupováno pouze v závislosti na tom, zda některá osoba odpovídá na základě objektivní odpovědnosti ve smyslu § 427 OZ, či na základě obecné odpovědnosti podle § 420 OZ.

V další fázi řízení bude třeba zkoumat, zda žalovaný odpovídá za škodu podle obecné odpovědnosti zakotvené v § 420 OZ. Pokud by žalovaný takto za škodu odpovídal a byl tak ve sporu pasivně věcně legitimován, bude vzhledem k výše uvedenému žaloba důvodná.

Co se týče důvodu dovolání uplatněného podle § 241a odst. 2 písm. a) o. s. ř., lze přisvědčit dovolatelce, že pro nevydání rozsudku pro uznání podle § 153a nebyl v daném případě důvod. Odvolací soud (shodně se soudem prvního stupně) dospěl k závěru, že rozsudek pro uznání nebylo možné vydat, když v dané věci nebylo možno uzavřít smír (§ 99 odst. 1 a 2 o. s. ř.). Soudy obou stupňů uzavřely, že jelikož při rozhodování o schválení smíru je soud povinen zkoumat, zda smír není v rozporu s právními předpisy, pak v daném případě nebylo možno smír schválit, protože žalovaný nebyl ve sporu pasivně věcně legitimován a obsah smíru by se tak přičil hmotněprávní úpravě obsažené v zákoně č. [168/1999](#) Sb.

S uvedeným výkladem však nelze souhlasit. Zkoumání pasivní věcné legitimace žalovaného nepatří mezi předpoklady pro vydání rozsudku pro uznání a nejde ani o věc, v níž nelze uzavřít smír. Otázka pasivní věcné legitimace je hmotněprávním institutem, nikoliv podmínkou řízení. Věcná legitimace

dává odpověď na to, zda žalovaný je podle hmotného práva nositelem tvrzené povinnosti ve vztahu k nároku uplatněnému žalobcem. Vyřešení této otázky však není předpokladem pro vydání rozsudku pro uznání (srov. usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 26. září 2007, sp. zn. 25 Cdo 3284/2006). Proto nelze než uzavřít, že soudy obou stupňů pochybily, když nerozhodly rozsudkem pro uznání (§ 153a o. s. ř.), ačkoliv všechny podmínky pro jeho vydání byly splněny.

Dovolací soud proto napadené rozhodnutí odvolacího soudu zrušil (§ 243b odst. 2 in fine o. s. ř.) a jelikož důvody, pro které bylo zrušeno rozhodnutí odvolacího soudu, platí i na rozhodnutí soudu prvního stupně, zrušil dovolací soud i toto rozhodnutí a vrátil věc soudu prvního stupně k dalšímu řízení (§ 243b odst. 3 věta druhá o. s. ř.).

© EPRAVO.CZ - Sbírka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Nepoložení předběžné otázky Soudnímu dvoru EU](#)
- [Koupě nemovité věci](#)
- [Nesprávný úřední postup \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Platební neschopnost \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Předkupní právo \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Přerušování řízení \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Rodinný závod \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Dědictví](#)
- [Výživné](#)
- [Valná hromada](#)
- [Ustanovení zástupce](#)